

" ERKIN VOHIDOV IJODINING O'ZBEK ADABIY TAFAKKURIDAGI O'RNI"**ADCHTI****Ingliz filologiyasi, o'qitish metodikasi****tarjimashunoslik fakulteti****Ingliz tili yo'nalishi****104-guruh talabasi****Abdumalikova Robiyaxon Mirzaolim qizi****Ilmiy maslahatchi: Xomidova M. O.**

Annotatsiya: Ushbu maqola atoqli o'zbek shoiri Erkin Vohidov ijodining o'zbek adabiy tafakkurida tutgan o'rni va ahamiyatini ko'rib chiqadi. Maqolada shoirning milliy ruhni uyg'otuvchi she'riyati, falsafiy teranligi, insonparvar g'oyalari, klassik an'analar va zamonaviylikni uyg'unlashtirish mahorati tahlil qilinadi. Vohidov ijodining o'zbek adabiyotining rivojlanishi, milliy o'zlikni anglash va umuminsoniy qadriyatlarni targ'ib qilishdagi roli yoritiladi.

Kalit so'zlar: Erkin Vohidov, o'zbek adabiyoti, she'riyat, milliy tafakkur, falsafa, insonparvarlik, an'ana, zamonaviylik, "O'zbekim".

Annotation: This article examines the place and significance of the distinguished Uzbek poet Erkin Vohidov's creativity in Uzbek literary thought. The article analyzes the poet's poetry, which awakens the national spirit, his philosophical depth, humanitarian ideas, and his skill in harmonizing classical traditions with modernity. The role of Vohidov's work in the development of Uzbek literature, the understanding of national identity, and the promotion of universal values is highlighted.

Keywords: Erkin Vohidov, Uzbek literature, poetry, national thought, philosophy, humanism, tradition, modernity, "O'zbekim

Аннотация: Данная статья рассматривает место и значение творчества выдающегося узбекского поэта Эркина Вахидова в узбекской литературной мысли. В статье анализируется поэзия Вахидова, пробуждающая национальный дух, его философская глубина, гуманистические идеи и мастерство гармоничного сочетания классических традиций с современностью. Освещается роль творчества Вахидова в развитии узбекской литературы, формировании национального самосознания и продвижении общечеловеческих ценностей.

Ключевые слова: Эркин Вахидов, узбекская литература, поэзия, национальная мысль, философия, гуманизм, традиция, современность, "Узбегим".

Erkin Vohidovich Vohidov 1936-yilning 28-dekabrida Farg'ona viloyatining Oltiariq tumanida tug'ilgan. O'qituvchi bo'lib ishlagan otasi Cho'yanboy Vohidov Ikkinchi jahon urushida qatnashgan, qaytib kelganidan keyin vafot etgan. Vohidov o'sha paytda to'qqiz yoshda bo'lgan. Vohidov o'sha davr qiyinchiliklarini shunday eslaydi: "Otam frontda ekanida onam qishloq kengashida kotiba bo'lib ishlar, qiyinchilik bilan kun kechirar edik. Jo'xori poyasini shimib tilimni qonatganim, bolalarga qo'shilib kunjara yeganim uchun onam yuzimga shapaloq urgani va o'zi kechgacha yig'laganini unutmayman".

1945-yil Vohidov onasi Roziyaxon Vohidova bilan Toshkentga ko'chib borgan. Onasi ham ko'p o'tmay olamdan o'tgan. Vohidov tog'asi Karimboy Sohiboyev qo'lida katta bo'lgan. Vohidovning she'riyatga bo'lgan qiziqishini tog'asi uyg'otgan: "Tog'am

kasbi yurist bo'lsa ham adabiyot va san'atga qiziqqan, she'riyatni nozik tushunadigan kishi edi Uyimizga tez-tez kelib turadigan shoir Chustiy, xonandalar aka-uka Shojalilovlar, Ma'rufxo'ja Bahodirov, buyuk olim va tarjimon Alixon Sog'uniiy, oddiy pochta xizmatchisi Mulla Shukurjon, savdo xodimi Akmalxon akalarning zukko bahslariga mahliyo bo'lib o'tirardim. Ular Hofiz, Navoiy, Bedil, Fuzuliy baytlarini tahlil qilib, har birlari o'zlaricha talqin qilishardi. Bu suhbatlar ichkiliksiz, faqat she'r va qo'shiq kayfi bilan, askiya zavqi bilan muzayyan bo'lardi"

Vohidov 1960-yil Toshkent davlat universitetining (hozirgi O'zbekiston milliy universiteti) filologiya fakultetini tamomlagan. So'ng turli nashriyot va gazeta-jurnallarda ishlagan.

Erkin Vohidov o'quvchilik yillarida she'r yoza boshlagan. Ilk she'ri 14 yoshida „Mushtum“ jurnalida chop etilgan. Shoirning ilk she'riy to'plami „Tong nafasi“ kitobi bo'lib, u 1961-yil bosilib chiqqan. 1987-yil „Shoiru, she'ru shuur“ nomli asari nashr qilingan.

Erkin Vohidovning o'zbek adabiy tafakkuridagi o'rnini mustahkamlash va uning merosini tizimli o'rganishda uning bir necha bor nashr etilgan to'rt jildlik asarlar to'plamlari alohida ahamiyatga ega. Xususan, 2000-2001-yillarda chop etilgan "Ishq savdosi" (I jild), "She'r dunyosi" (II jild), "Umr daryosi" (III jild), "Ko'ngil nidosi" (IV jild) nomli to'rt jildidan iborat saylanmasi shoir ijodining eng muhim qirralarini o'zida jamladi. Ushbu to'plam shoirning boy va rangin ijodiy yo'lini to'laligicha aks ettirib, uning dastlabki she'rlaridan tortib, eng yuksak dostonlari, g'azallari, tarjimalari va publitsistik maqolalarini o'z ichiga oldi. Bu jildlar adabiyotshunoslar va kitobxonlar uchun Erkin Vohidov ijodini chuqur tahlil qilish, uning tafakkur evolyutsiyasini kuzatish, g'oyaviy-badiiy prinsiplarini anglash imkoniyatini berdi. To'plam shoirning badiiy qalami naqadar serqirra ekanligini, har bir janrda o'ziga xos iz qoldirganini

yaqqol namoyish etdi va uning o'zbek adabiyotida tutgan mustahkam o'rnini yana bir bor tasdiqladi.

O'zbek adabiyoti xazinasida Erkin Vohidov nomi yorqin yulduz kabi charaqlab turadi. Uning boy va rang-barang ijodi nafaqat mahoratli shoirning so'z san'atidagi yuksak marralarga erishganidan dalolat beradi, balki butun bir millatning ruhiy qiyofasini, falsafiy tafakkurini, orzu-umidlarini she'riyat tili orqali teran ifodalaganini ham ko'rsatadi. Erkin Vohidov shunchaki she'r yozuvchi emas, balki o'zbek milliy tafakkurining shakllanishiga beqiyos hissa qo'shgan mutafakkir adibdir.

Erkin Vohidov ijodining markazida milliy ruh, o'zlikni anglash, Vatan tuyg'usi chuqur ildiz otgan. Ayniqsa, "O'zbekim" qasidasi milliy adabiy tafakkurda yangi sahifa ochib berdi. Bu asar shunchaki she'r emas, balki o'zbek xalqining asrlar davomidagi tarixi, madaniyati, qadriyatlari, azob-uqubatlari va shijoatini mujassam etgan doston. Unda xalqning sabr-bardoshi, mehnatkashligi, donoligi va mustaqillikka intilishi yuksak badiiy mahorat bilan tarannum etilgan. "O'zbekim" asari milliy g'ururni uyg'otuvchi, o'zbek degan nomning buyukligini teran his ettiruvchi, shu bilan birga, har bir

o'zbekning qoniga singib ketgan vatanparvarlik tuyg'usini qayta jonlantiruvchi adabiy fenomen bo'ldi. Bu qasida nafaqat adabiy, balki ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ham ega bo'lib, mustaqillik arafasida va undan keyin xalqning o'zligini anglash jarayonida muhim rol o'ynadi.

Erkin Vohidov ijodining yana bir muhim qirrasi – uning falsafiy teranligi va insonparvarlik g'oyalaridir. Uning she'rlari shunchaki qofiyadosh satrlar majmuasi emas, balki hayot, o'lim, sevgi, adolat, erkinlik kabi abadiy masalalar ustida chuqur mushohadalardir. Shoir inson ruhiyatining murakkabliklarini, ichki ziddiyatlarini, orzu-umidlarini va afsus-nadomatlarini yuksak mahorat bilan qalamga oladi. "Ruhlar

isyon" dostoni bunga yorqin misoldir. Unda insonning erkinlikka intilishi, o'z taqdirini o'zi belgilashga bo'lgan haqqi va despotizmga qarshi kurashi falsafiy asosda aks ettirilgan. Bu asar adabiy tafakkurda erkin fikr, zulmga qarshi isyon tuyg'usining badiiy ifodasi bo'lib, inson qadri va huquqlari masalasini dolzarb qilib ko'tardi. Shoir insonning yorug'likka, ezgulikka, go'zallikka intilishini madh etadi. Uning ijodi har bir insonni o'ziga xos bo'lishga, o'z qadrini bilishga va hayotning mazmunini izlashga undaydi. Bu esa o'zbek adabiy tafakkurini shaxs erkinligi, individualizm va universal qadriyatlar sari yanada kengaytirdi.

Ijodkor ulkan tarjimon sifatida I.Gyotening "Faust", R.Hamzatovning "Mening Dog'istonim" (tugallanmagan), S.Yeseninning "Fors taronalari" asarlarini o'zbek tiliga mahorat bilan tarjima qildi. Shuningdek, L.Ukrainka, A.Blok, F.Shiller, Muhammad Iqbol singari jahon she'riyatining yorqin namoyandalari ijodidan namunalarni o'zbek tiliga o'girdi. Shoir she'rlari chet (nemis, fransuz, rus, ingliz, urdu, hind, arab, fors) va qardosh turkiy tillarga tarjima qilingan.

Erkin Vohidov 2016-yil 30-may kuni Toshkent shahrida, 79 yoshida vafot etgan. Uning jasadi Toshkentdagi Chig'atoy qabristoniga dafn etilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vohidov E. Ko'ngil nidosi (Saylanma, IV jild). – Toshkent: Sharq, 2001.
2. Sharafiddinov O. Iste'dod jilolari. – Toshkent: Sharq, 2002. (Bu asarda Erkin Vohidov ijodi haqida ham tahliliy maqolalar mavjud.)
3. G'ofurov I. Erkin Vohidov ijodi: Falsafiy mushohadalar. – Toshkent: Ma'naviyat, 2005.
4. Karimov N. Erkin Vohidov: Hayoti va ijod yo'li. – Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2017.
5. O'zbek adabiyoti tarixi. V jild. XX asr o'zbek adabiyoti. – Toshkent: Fan, 2009. (Erkin Vohidov ijodiga bag'ishlangan boblar mavjud.)

6. Quronov D. Erkin Vohidov dostonlari poetikasi. – Toshkent: Adabiyot nashriyoti, 2012.